

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL.

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.

Tartalom. A család teendője az iskolai nevelés érdekében. Sinka Sándor. — Tárca. A kijelentés szükséges volta. Szabó József. — Levél a szerkesztőhöz. Dr. Öreg János. — Egyházkerületünk... népiszkolai statisztikája. V. M. — A heves-nagykunsági egyházmegye közgyűlése. Gulyás Lajos. — Külföld. — Különfélék.

A család teendője az iskolai nevelés érdekében.

III

Az iskola által kitűzött nevelési cél elérése végett továbbá legfőképen a családnak kell oda hatnia, hogy a növendék mindaddig, míg az iskoláé, ezt tekintse tevékenysége központjává. A legkomolyabban kell tehát gondoskodni arról, hogy a gyermek az iskolai tanítástól szabad idejét kellően és rendesen felhasználja s szorgalmát a tanórákra való előkészületben, az iskolában megvilágított ismeretek gyakorlásában s teljes elsajátításában naponként edze.

Nem szabad eltérni, hogy a tanuló, gyakran ráfogott tehetségihiányból, nem ritkán kényelemből, a tantárgyak között válogasson. Mindegyik tantárgynak megvan a maga sajátos, egy vagy más szellemi tehetségre szolgáló képző ereje s csak egyetlenegynek elhanyagolása is megboszulja magát, zavarván a szellemi tehetségek harmónikus kifejlődését.

De hogy a gyermek az iskolai munka elvégzésére kellő idővel rendelkezék, sőt abból az annyira kívánatos testi mozgásra is bőségesen jusson, nem szabad őt egyrészt magántanítással túlterhelni, másrészt pedig a felnőttek szórakozásaiban s élvezeteiben gyakorta, sőt naponként részesíteni.

Sok szüle gyermeke jövőjéért való túlon-túli aggodásában, már az iskolai zsenge korban sok mindenfélét ösz-

sze-vissza tanultat gyermekével, miről gondolja, hogy idővel az haszonnal járhat. Többen merő hiúságból, hogy a világnak tessenek, nyomorítják meg a gyenge szellemet az u. n. művészeti tárgyak tanításával. Mi sem vagyunk el-lene, hogy növendékeinkben a művészeti érzék korán éb-resztessék s ápoltsák s alkalmuk legyen gyermekeinknek elsajátítani, a mi az életre haszonnal jár. De ha a gyermek, már gyenge tanuló korában iskolai elfoglaltatásán kívül naponta több órát kénytelen a zongoránál, vagy a nyelvmester mellett ülni: honnan vegye akkor a szükséges időt, kedvet és erőt iskolai feladatainak elvégzésére? Vagy ha az iskola követelményeinek megfelel is, még ráadásul amazokat is teljesíti, nem fogja-e a túleröltetés, a célszerű testmozgás és a szabad levegőn való járás hiánya a kór-ágyat idejekorán készíteni számára? Annyi bizonyos, hogy az ez úton keletkezni szokott betegség s az annak gyógyítására szánt idő a mily mértékben szaporítja az iskolai mulasztásokat, épen oly mértékben hátráltatja a szellem kifejlődését.

Még nagyobb veszteséggel jár a nevelésre nézve, főleg erkölcsi tekintetben, az, ha a gyermeket a felnőttek örömeiben, kedvteléseiben korán s gyakran részeltetjük. Meglopjuk, ugyyszólva, ifjuságát, midőn ártatlan, gyermeki naiv kedélyét nem az ifjuság számára való kedvtelésekkel korán tönkre teszszük s arra szoktatjuk, hogy gyermeki képzelődése az örömek hajhászását lássa az emberi törekvés legfőbb céljának.

Azt az idővesztéséget sem kell feledni, melyet az ilyen szórakozások okoznak. Ha a tanuló most a szülei háznál, majd a rokonnál tartott összejövetelnek elmaradhatlan tagja; ha a színházi előadás, a bál, mely a késő éjszakába nyúlik, nála nélkül el nem lehet; ha a séta, a léha ácsorgás a köztereken napi szokásává válik: honnan jut akkor ideje, hogy lesz kedve, hogyan nő hajlama a komoly tanulmányokra?? Sőt inkább, nem fog-e az ilyenek követ-

keztében az iskola teljes elhanyagolása matematikai pontossággal bekövetkezni?

Végezetre nem a legkisebb gondot rója a nevelés a szüle vállára azzal, hogy megkívánja, miszerint a gyermek környezetére, társaságára s házi olvasmányaira gondosan felügyeljen.

A környezet, a társaság jelentékeny s elég nagyra nem becsülhető befolyást gyakorol a jellemképzésre, — ugyanazért a gondatlanság e tekintetben helyrehozhatatlan károkat okoz a gyermeki kedélyben, mely a külső behatások iránt viaszként fogékony. Ezért nem lehet helyeselni, ha a gyermekek első nevelése kizárólag a cselédre bízatik. Vak nem vezethet világtalant, a neveletlen nem nevelhet. Hogyan legyen az utánzásra méltó példa gyermekeink előtt, kiről tudjuk, hogy minden tisztultabb emberi érzelem híjával, pusztán a megszokás hatalma alatt a legszélesebb értelemben vett érzéki vágyainak szolgálatában él? Tud-e az ilyen gyöngéd érzelmeket, nemes indulatokat, engedelmességet stb. kelteni a gyermekben?!

Legtöbb esetben nem mulik-e el épen általa a szülők gondos munkája?

A növendéknek kortársaival, játszótársaival, barátai-val való viszonya is nagy fontosságú s méltán megérdemli a család figyelmét. A gyermeki szív könnyen társul a rokonszívvel s ez által valóságos lelki szükségét elégíti ki s míg erre szolgál, addig ápolandó. Ha a társaság durva, erkölestelen s romlottá fajul: nem lehet eléggé sietni, hogy gyermekeinket annak testet s lelket romboló hatásköréből teljesen kivonjuk.

Még a házi olvasmányok kellő megválasztását szükséges itt a családok figyelmébe ajánlani, hogy romlott ízlésű s erkölestelen tartalmú iratok a lélekben kárt ne ejtsenek. Napjainkban főleg a regényolvasás szedi áldozatait, a mennyiben általa nem csupán sok drága idő vész kárba, hanem olykor e könnyű, édeskés csemege elrontja az ízlést a nehezebb szellemi táplálék iránt, sőt gyakran megmérgezi a szívet, rombolja a phantasiát, az érzelmeket és indulatokat fékezhetlen szenvedélyekké növeli, nem is említve főleg a nőnemnél annyira elterjedt sentimentalismust.

Ha a fentebbiekben óhajtott és szükséges gyámolítást az iskola a családtól megnyeri; ha a család gyermekében a keresztyén érzelmeket és hitet korán ébreszti s táplálja; ha azt kezdettől pontos és feltétlen engedelmességhez szoktatja; ha minden rendelkezésre álló eszközzel fenn igyekszik tartani az iskola és a tanítók tekintélyét; ha az iskolával minél gyakoribb közlekedésben áll; ha kellő komolysággal és szigorúsággal ellenőrzi gyermeke munkáját az iskolán kívül s visszatartja a tulságos szórakozásoktól; ha felügyel gyermeke környezetére, társaságára, foglalkozására s a fenyegető veszélyekkel szembe

szállni kész: akkor az iskola és család ezen együttes hatása csakhamar el fogja enyésztetni az iskolai nevelés ellen mostanság felhangzó panaszokat; a serdülő ifjuságra nézve pedig oly áldás lesz az, melyet nem csak rövid iskolai pályáján fog érezni, hanem a mely őt az élet későbbi éveiben is a legdrágább gyümölcsessel, a szülők által anyyira óhajtott boldogsággal látja el.

Sinka Sándor.

T á r c z a.

A kijelentés szükséges volta.*)

(Értekezés.)

Az ember a teremtés után csakhamar elfelejtkezett arról, hogy ő Istentől — az egész teremtett világ Alkotójától — vette lételet, hogy ő az Isten iránt, — mint legszeretőbb Atya iránt, — a tisztelet, hála és imádás legtisztább kifejezésével tartozik. Elfelejtkezett a Láthatatlanról s bele merült, hogy úgy fejezzem ki magamat: belefult a látható dolgokba, az érzéki világba. Istene helyett haszontalan tárgyakat, érzéketlen dolgokat imádott; önalkotta bálványok előtt borult a porba, azoktól várta boldogulását, üdvének megvalósítását. Csak egyesek, némely fenkölt szellemek, költők és philosophok sejtették azt, hogy a földi dolog, a bálvány nem lehet az ember Istene, nem imádatának tárgya; de ez a sejtelem sohasem volt biztos, még inkább teljes és világos ismeretté sohasem alakulhatott. A legnagyobb szellemek, a legkiválóbb gondolkodó fők tűnődtek ezen nagy probléma megfejtésén: — „mi az Isten“? tehát mi az első és legfőbb igazság? Mindhiába! A feltett kérdésre a feleletet megadni sohasem tudták, mert midőn egy bizonyos magaslatra feljutottak, szellemszárnyaik lankadni kezdtek, fejök szédült s a legtöbbször keservesen csalódva hullottak vissza a porba, le a földre, oda, a honnan felemelkedni kezdtek. Igen, mert az emberi szellem elvezethet a legfőbb igazság határáig, el a végtelenig, de itt aztán birodalmának határa van; az örök igazság ajtajának küszöbén megáll, ide egyedül Isten vezethet be; ő taníthat meg arra a csodás titokra: „kicsoda Ő“ és ha szavainak hiszünk, látni fogjuk azokat, „a melyeket szem nem látott, sem fül nem hallott, az embernek is gondolatjába nem mentek“ (1. Kor. 2. 9.).

A nagy kérdés hát: „mi az Isten“? az ókorban megfejtés nélkül maradt. A mythologia sok ezer istenével, mint a tévelyek és bűnök megszemélyesítőjével, megsemmisült, elveszett; nem tudott e kérdésre megnyugtató feleletet adni, sőt több: az epekedést, a sóvárgást még fokozta, erősítette az emberi nem kebelében a legfőbb igazságnak, Istennek eszméje iránt.

A philosophia csillagai: Sokrates, Plató, Aristoteles, — bár bámuljuk szellemi erejük nagyságát, s elismerjük, hogy az igazsághoz sokszor nagyon közel jártak, — az ab-

*) Felolvasatott 1) a bárándi ev. ref. lelkészi körnek 1886. szept. 20-án Szerepen tartott körértekezleti gyűlésén. 2) A debreczeni egyházmegye lelkészi karának 1887. évi jul. hó 2-án Derecskén tartott körértekezleti gyűlésén.

solut igazság és ezzel együtt a vallás-erkölcsi élet terén nagyon is számalmas eredményhez jutottak.

A költők büszkeségeinek: Homérnak, Xenophonnak, Herodatnak buvárlataik, alkotásaik, — bár költészetekkel ma is elbűvölnek, — inkább az álmok képzelményeinek, mint a tudósok buvárlatainak mondhatók. Eme nagy kérdéssel szemben hát: „mi az Isten?” tehetetlen maradt mind a mythologia, mind az antik philosophia, mind a költészet; reá egyik sem tudott adni megnyugtató feleletet. Az egész teremtett világ e szavakat látszik elsóhajtani ajkán: „szólj Uram! szólj! mert hallani kívánja a te szolgád”, és ő felel: az „idő teljességében” elküldi szent Fiát a tévelygő emberiséghez és ezt mondja: „Ez az én szerelmes Fiam, kiből én megnyugodtam; őtet hallgassátok” (Máté 17: 5) és a Megváltó ajaka édesen csendül meg az emberiséghez, mint testvéreihez, emez imálandó szavakkal igazítja őket utba: „Én vagyok az út és az élet, az igazság; senki nem mehet az Atyához, hanem én általam” (János 14: 6). Ime az ég felelete ez a föld epekedésére, ezredéves sovargásaira; szent Fia által jelenti ki magát Isten az embernek, „hogy minden, a ki hiszen, el ne veszzen, hanem örök életet nyerjen.” Igen, mert a Megváltó „világosságul jött a világra, hogy senki ne maradjon a sötétségben, a ki Ő benne hiszen.” (János 12: 46). Miután tehát az ókor sem mythológiája, sem philosophiája, sem költészete segítségével nem volt képes megalkotni az Isten adaequat eszméjét, szükséges volt, hogy az Isten maga-magát jelentse ki az emberiségnek. Erről a szükséges kijelentésről akarok én röviden értekezni s kérem a nagytiszteletű Értekezlet becses figyelmét és türelmét.

* * *

A mily bizonyos az, hogy az ember physikai organumának kenyér és víz kell, hogy éljen, functióit végezze, ép oly bizonyos az, hogy a léleknek igazság kell, mely azt megnyugtassa, békéjét megadja. Igazság, mely legyen isteni, csálhatatlan és örök; felülálljon a dolgok változóságán; ne legyen kitéve annak, hogy a kritika, vagy a skepsis bonczoló késének első vágása alatt szétváljon, megsemmisüljön s a lélek ismét más igazság után nézzen, hogy magát abból táplálja; hogy úgy fejezzem ki magamat: egyik napról a másik napra tengődjék.

Az már most a kérdés, hogy az emberi ráció magában és maga által képes volt-e ezt az isteni változhatatlan igazságot megtalálni? képes volt-e a keresztyén kijelentés nélkül az ember eme nagy problémáira feleletet adni: „ki az Isten?”, „mi az ember eredete és végcélja?”, „mi az élet és halál titka?”; mert ha eme nagy kérdésekre feleletet adni az emberi ráció nem tud, nem egyéb, mint oly potentia, a mely soha ténynyé nem vált, soha egész valójában meg nem valósult. Már pedig, ha a történelmet megvizsgáljuk, arra a tapasztalatra jutunk, hogy az emberi ráció magában és maga által sohasem tudta megadni ama feltett kérdésekre a kívánt feleletet. Hiszen mit látunk a népek történetében? Homályos ideákat az Istenről, kétes hagyományokat az ember eredetéről és rendeltetéséről; csak elvétve lelünk egy-egy aranyport a szemét halmazában a romok alatt. Az emberi ész nem bírván megalkotni Istennek, mint a tiszta erkölcsi élet rugójának tökéletes eszméjét, mi természetesebb, minthogy a kultuszformák a

leghajmeresztőbb, a legrettenetesebb alakban nyertek megvalósulást. Napirenden voltak az emberáldozatok; a kéknek nyilvános helyen templomot szenteltek, Istent állítottak; Jupiternek Rómában a piac közepén embervért áldoztak; a haragvó Istent a bakok és tulkok vérével igyekeztek kiengesztelni. Így állván a dolog, a pogány mythologia nemhogy közelebb vitte volna az emberiséget a vallás-erkölcsi tökélyesüléshez, de még inkább káros hatást gyakorolt annak életére; az undorító tánczok és bacchanáliák végleg kiöltek, kipusztítottak az ember lelkéből minden nemesebb, minden magasabb erkölcsi érzetet. Ez az oka, hogy az egész ókor nem bírván feltalálni egy erkölcsi ujrászületés principiumát, az érzékiségbe, a nyers materialismusba fult bele.

Még egy Renan is elismeri, hogy „örökké bámulat tárgya lesz, ha látjuk, hogy ama népek, kik a civilizációban tanító mestereink, holmi házasságtörő, részeges istenek előtt hajlonganak s hogy vallási hitök tartalmát absurd, botrányos elbeszélések képezik. Mikor egy nép annyi genialitást tanusít, mint a görögök, mikor oly politikai tervet tud keresztülvinni, mint a rómaiak, mely őket a világ uraivá tette, — vajjon nem bámulatos é, hogy vallási téren annyira alant jártak, mint a „legműveletlenebb fetisimádók?” nem felfoghatatlan-e, hogy népek, kik a polgári és politikai életben, művészetben, philosophiában, költészetben mintaszerűek voltak, vallás dolgában még azokat sem bírták felülmulni, kiknek balgatagságaik még a gyermeki ész is fellázítja?”

Ma egy iskolás gyermek mosolyogva tekint vissza a régi klasszikus világ tévelygéseire; vallás-erkölcsi cselekményeiket haszontalan bűnös játékoknak tekinti; felismeri azokban az óriási aberratiót, szörnyű bohózatot. Miért? Mert a positiv keresztyén kijelentés világánál lát, ítél és bírál. Mily égető szükség volt tehát arra, hogy maga az Isten szóljon az emberiséghez szent Fia által; elhívja őket a bálványtól, eme haszontalan dolgoktól s magát kijelentvén, az ember, az élet minden körülményei között: örönben és szenvedésben, életben és halálban hű maradjon a megismert isteni igazsághoz; hogy az ember a rémképek helyett, melyeket a pogány mythologia által nevelt halandó utolsó küzdelmében látott, lásson, mint István diakonus, megnyilatkozott egeket!

Báránd.

Szabó József,

ev. ref. segédlelkész.

(Folyt. köv.)

Levél a szerkesztőhöz.

IV.

Páris, 1887. aug. 4.

Kedves Barátom!

Tegnap írt levelemben jeleztem a francia közoktatásügyi miniszternek, Spullernek a classicai tudományok tanítása ügyében mondott beszédét. Ezen beszéde szerint a miniszter, ha nem nyiltan is, de elburkolva kimondta, hogy a régi nevelés- és tanításmód a mai kor kívánatának nem felel meg, hanem a classicus nevelést fenn kell ugyan tar-

tani, de csak néhány kiváló egyén számára. — A nemzet nagy tömegének nevelésére pedig újabb nevelésmódról kell gondoskodni, a mely szintén classicus legyen ugyan, de francia classicus, azaz a nemzeti műveltségen és irodalom alapuló.

A lapok el is mondták, beszédét commentálva, hogy a latin nyelv, a mely már is holt nyelv, nemsokára eltemetett nyelvvé lesz. A közvélemény mind hangosabban nyilatkozik ez irányban s mikor a miniszter is aggodalmának ad kifejezést egy ily fényes gyülekezet előtt, a régi tanításmódnak a jelen igényeihez való alkalmatlansága felől: az már annak jele, hogy egy újabb, megfelelőbb tanítás behozatala csakis rövid idő kérdése. Különben is a lyceumok s akadémiák tanárai, a kikkel beszéltem, ugy nyilatkoztak, hogy a classicum studiumok náluk az utóbbi 10 év alatt nagyon alá hanyatlottak s mindinkább hanyatlanak, ugy hogy ez állapot, hova-tovább, tarthatatlanná válik. Pedig a mit én látam a classicusok ismeretéből: az a mi növendékeinkét sokszorosan felülmulja. Itt még sincsenek vele megelégedve: hát akkor mi mit szóljunk?! Ha a francia, a mely hatalmas, gazdag, erős nemzet, a jelenkor követelményeihez akarja alakítani nevelési rendszerét, ha az idealismus helyett az utilitarismusban látja megmentőjét: bizony akkor nekünk sincs mit rettegnünk tőle. Egyébiránt hiszem, ha Franciaország megragadja a kezdeményezést: mi sem fogunk megszerezni mögötte maradni, mert mi is élni akarunk, — s mint a miniszter mondta, csakis az iparos és a jelenkori tudományon alapuló nevelésű nemzeteké a jövő.

A mint a beszédek elhangzottak, megkezdődött a díjkiosztás. A legtöbb díjat párisi iskolák növendékei nyerték. A melyik iskola növendéke neve, mint jutalmat nyerté, felolvastatott, annak tanulóársai hatalmas tapsal, éljenzéssel adták jelét örömüknek. A jutalmazott a miniszter elé járult s annak kezéből vette át a babérkoszorút s a 6—12 darab, szalaggal összekötött, mintegy 50—100 frankot érő diszkötésű könyveket. A miniszter mindegyikkel kezét fogott s néhány szót intézett hozzá, mire a zenekar tust fűtt. Ez így tartott mintegy ötnegyed óra hosszat. Igazán fényes jutalmakat láttam s bámultam azt a bőkezűséget, a melylyel annyi növendéket megajándékoztak. Ennek a jutalomkönyv-kiosztásnak, azon buzdító hatáson kívül, hogy magának a miniszternek kezéből oly fényes közönség előtt veszi az ifju szorgalma jutalmát, még az a szintén nem megvetendő eredménye is van, hogy az ifju a nyert könyvekkel egy kis könyvtárnak veti meg alapját, a melyet azután kedvvel szaporít, ugy hogy iskolái végeztével egy kis könyvtárnak jut birtokába. Ezzel pedig mintegy önmagától tereltetik az önképzés, az önálló munkálkodás útjára. Hej, ha mi ezt a szép példát utánozhatnók, ha a mi növendékeink is ekként jutalmaztathatnának! No de, a mi még nem volt, idővel meg lehet.

A dízkiosztás egynegyed háromkor ért véget, mire a közönség a zenekar marseillesének hangjai mellett lelkesült hangulatban oszlott szét.

A miniszter társaival három hintón távozott, a melyeket a republikánus gárda kivont karddal kísért végig az utcán. Semminemű tüntetés nem volt, bár az udvaron fellállított katonaságról azt lehetett gyanítani, hogy ettől tartottak.

Szombaton indulok Párisból, mert már minden ismerősöm elutazott. Szerető barátod

Dr. Öreg János.

Egyházkerületünk 1885—86. iskolai évről összeállítandó népisk. statisztikai adatainak hitelességéhez.

A mult 1886. év aug. 9—12. napjain tartott egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyve 290. száma alatt az egyházkerületi tanügyi bizottság jelenti, hogy a népiskolai állapotokról — az ott elsorolt okok miatt — teljes képet nem adhat; *s épen azon czélből, hogy a táblás kimutatás rovatai jövőre lehetőleg egyöntetűen tölthessenek ki, a tanügyi bizottság tájékozó utasítás készítése tekintetében intézkedett.*

A tanügyi bizottság intézkedése megerősített. Eredményéről mi is tudomást vettünk a diasporákban, a mennyiben megérkeztek az esperesi hivatalokhoz az ujonnan készített „Népiskolai statisztikai adatok táblás kimutatása” s mellékletei, a gyűjtő ívek hozzánk is, melyeknek, — mint egyházmegyénk egy papja az ív beküldése alkalmával írja, — „megszámlálhatlan rovatait alig képes az ember betölteni.”

Szép, bizonyára szép volna, ha ennyi kérdésre, mint az előttem fekvő íven van, az egyházker. tanügyi bizottság az egész egyházkerületről kielégítő feleletet tudna adni, de én merem állítani, hogy — bár a táblás kimutatás egyöntetűen lesz is összeállítva — kénytelen lesz újra azt mondani, mit a mult évi gyűlésen mondott s ha ezt nem teszi, a fentemlített jegyzőkönyvi szám 4-ik bekezdésében elsorolt kérdésekre nemcsak, de részben a többiekre is aligha ad teljeseen igaz feleletet. Megmondom, miért:

1. Mert az egyházker. tanügyi bizottság az 188⁵/₆. isk. évi adatokat csak egy teljes év mulva gyűjti össze. Óh, — kérem — hol van már sok tanítónak — kivált kisebb helyeken — mulasztási naplója?! Hol vannak a beírandó adatok, melyekkel már ugyis beszámolt a canonica. visitationak? Beírja egyik, a mint jól-rosszul emlékezetében megmaradt; egy másik se hall, se kérd, az esperes körlevelében az „188⁵/₆”-ot tollhibának tekintve, közli a közelebb mult isk. év adatait; a harmadik azóta változott, talán az iskola is megosztott, . . . csak a régi tanító tudná a hiteles adatokat, de ahhoz kérdést intézni késő, mert az ív beküldése sürgős s közli szintén az általa ismert adatokat.

2. Mert megfelejtkezett arról, hogy a betegnek van szüksége orvosságra, nem az egészségesnek; ugyanis az egyházmegyei tanügyi bizottságok, — melyek, az utasítás végső pontja szerint hivatva vannak a szóbanforgó kimutatást összeállítani, — gyakorta foglalkozva ilyenféle dolgokkal, talán utasítás nélkül is megtennék azt, ha az adatok helyesek lennének a gyűjtő íveken és mégis ők kapják az utasítást a táblás kimutatás hátlapján, nem az egyes egyházak iskolai előljárói. Ellehet pedig az utasítás az összeállító kezében, ha az egyes ívek nem a szerint töltettek be.

Az utasítás sem ad minden rovat betöltéséhez kellő felvilágosítást; pl. „az ev. ref. lelkek számát” melyik évről írjuk be? mert az 188⁵/₆. isk. év két év felét foglalja magában s talán ép oly joggal írhatjuk az előbbi, mint az utóbbi

lélekszámát; a kettő között pedig esetleg jó összeg lehet a különbség, mint épen a kérdéses években a mi egyházmegyénkben több ezernél, a mi bizony számot tesz, kivált ma, midőn sok mindent szeretünk a lélekszámhoz viszonyítani.

Nem magyarázza meg az utasítás azt sem, kiket ért „az iskolát idő előtt elhagyottak“ alatt. Egyházmegyénkben — kivált régebben — megvolt az a szokás, hogy a konfirmáltak pünköszt után nem jártak az iskolába s az előljáróság ezt elnézte; a statiszt. adatok gyűjtése alkalmával bejegyezte őket „az iskolát idő előtt elhagyottak“ rovatába. Ugyde, minthogy ezek az év elején beirattak volt, az utasítás szerint az iskolába járók rovatába (V. 16) jegyzendők. Kiket kell hát érteni ez elnevezés alatt a mai általános tankötelezettség korlátai között?

Hát vajjon a taneszközök s a könyvtár értékét be kell-e írni, ha azokat az iskola ajándékolta kapta? Ezek, valamint a faiskolára s az iskola fentartására évenként fordított összegek kitüntetésénél különben — úgy látszik — a tanügyi bizottság sem kíván valami nagy pontosságot, mert akkor a forint s krajczárnak külön rovatot nyit.

Ha már némely rovat betöltésénél az utasítás mellett is lehet ingadozni, mennyivel inkább ingadoznak azok, kiknek nincs ez kezökben. Talán a hány betöltött gyűjtőív beküldetett, annyiféle magyarázatot tüntet fel.

Csak néhányat említsünk meg épen azon kérdések közül, melyekre eddig kielégítő feleletet nem adhatott a tanügyi bizottság. Ott van a tanítványok száma (IV. 13). E rovatot némelyek a ref. tankötelesek összes számával, mások a ref. egyház iskolájába járókéval, ismét mások az iskolába járók főösszegével töltik be s csak itt-ott akad meg egy iv, melyen talán helyesen a ref. egyház iskolájába járó ref. tankötelesek (V. 16. VI. 25.) és más vallásúak (V. 22. 23. VI. 30. 31.) együtt vannak bejegyezve. Igaz ugyan, hogy úgy egyik, mint másból az összeállító beírhatja az épen kívánt számot, de vegyük csak figyelembe, mennyi időt rabol ez el.

Általános szokás volt s az még ma is, hogy a behivataltalnokok a lakást fizetésök pénzértékébe nem vették fel s most sincs az felvéve sehoh, (legalább a mi egyházmegyénkben.)

Hány tanuló mulasztott egész isk. évben igazolatlanul? No, e kérdésre, — kezem irását adom, — hogy nem fog a tanügyi bizottság a valóságnak csak megközelítőleg is megfelelő kimutatást adhatni. Állítom ezt, mert a betöltött gyűjtőívek között láttam olyanokat, melyeknek jelzett rovatában több volt a mulasztók száma, mint a tanköteleseké s viszont, hol 50—60 iskolába járó mellett egyetlen igazolatlan mulasztó sincs feljegyezve; már pedig alig lehet elképzelni, hogy egy népesebb egyházban ne akadjon egy szüle, ki gyermekét rendszeren küldi iskolába, valamint azt is, hogy akadjon község, melyben egész éven át nem történik igazolatlan mulasztás.

Mely kézikönyvek taníttatnak az egyházkerület által kötelezővé tettek közül? Bizony e kérdésre sem a kívánt feleletet fogja kapni a tanügyi bizottság, mert legtöbb helyen az évek betöltésénél csak a részletezést nézték.

Hogy a tanszerek darabszámának feltüntetésére készített rovatok miként tölthetők be, arra nézve szolgáljon egy, a napokban nálam volt supplicans elbeszélése.

Mondja ugyanis, hogy B. egyházban épen az ő jelenlétében töltötték be a gyűjtőívet s mikor a szabadkézi rajzhoz értek (XVII. 43. h.), kérdezte a lelkész ur a tanítótól: van-e tanszere az iskolának e célra? Miért volna, volt a válasz, hiszen iskolánkban nem taníttatik a szabadkézi rajz. Hát a kréta, meg a fekete tábla? mond a lelkész ur . . . És beirtak 2 dbot; beirták ugyanazon fekete táblát még más három helyre is, úgy mint a XVII. 43. a) b) és g) rovatokba.

Im, ilyen hitelességnek néz elébe az 1885. isk. évről összeállítandó népisk. stat. adatok kimutatása!

Az egyházkerületi tanügyi bizottság — véleményem szerint — helyes kimutatást a népiskolai állapotokról csak úgy fog felmutatni, ha a gyűjtőívekhez melléklendi az utasítást s azokat az isk. év végén azonnal kibocsátandja. És ez adatok gyűjtésére talán legjobb lenne felkérni az iskolalátogató lelkész urakat, kik — legalább nálunk így van — minden egyház iskolájának zárvizsgáján jelenvannak s minden kérdésre személyes meggyőződés alapján írhatnak be a feleletet.

V. M.

A heves-nagy-kunsági egyházmegye közgyűlése.

1887. augusztus 30—31.

Veni, vidi, sed non vici, mert én csak mint hallgatag szemlélő vettem részt ez alkalommal először, azon egyházmegye közgyűlésén, hova az isteni bölcs gondviselés vezérelt. Várva-vártam az alkalmat, hogy új lelkészársaimat és egyházmegyénk vezérlő férfait együtt láthassam, remélve, hogy ezen látomány még e vallástalannak nevezett, eszmékért nem, hanem csak hűsös fazekakért lelkesülő korban sem lesz elszomorító, leverő, még kevésbé szeretett egyházunk jövője felett kétségbeejtő. Reményemben nem csalókoztam! Már magának a tiszta-derzsi, nem nagy népességű egyháznak azon áldozatkészsége, hogy a gyűlést önkénytelen kebelébe meghívta; az egyházmegye tisztikarának, lelképásztorainak majdnem teljes számban megjelenése, örömmel töltötte be lelkemet. Itt is él még az Isten és egyház szeretete, a lelkek buzgósága itt sem aludt ki! És midőn feltűntek előttem egyházmegyénk testi és lelki kiváló tulajdonokkal felruházott elnökei, az esperes Székely Károly és a gondnok Horthy István urak; midőn hallottam esperesünk férfias szép hangon Istenhez bocsátott, emelkedett szellemű imádságát, gondnokunk gyönyörű és tömör megnyitó beszédét, melynek minden szavát méltó volna a nyilvánosság elibe hozni; midőn tapasztaltam a gyűlés vezetésében, az ügyek tárgyalásában tanusított részrehajlatlan, méltóság-teljes, tapintatos eljárásukat; midőn egyházmegyénk jegyzője Madarász Imre felolvasta az egyházmegye szellemi és anyagi állapotára vonatkozó, szépen és alaposan kidolgozott egyházlátogatási jelentést, melyben sokkal több a vígasztaló, megnyugtató, édes reménnyel biztató jel, mint az aggasztó, elszomorító; midőn Fráter Imre tanácsbíró ur felolvasta az egyházak szabályrendeleteire vonatkozó észrevételeit, melyekben nem tudom, hogy a tiszteletreméltó lelkiismeretességet, vagy az éles és helyes felfogást, törvényeink nemcsak betűinek, hanem szellemének átértését dicsérjem-e?; midőn láttam, hogy Mészáros Illyés tanácsbíró

ur, a milyen alapossággal, épen olyan részrehajlatlansággal, de emberbaráti szeretettel adja elő egy fegyelmi vizsgálat alatt levő tanító ügyét; midőn gyámintézeti pénztárnok Rácz Miklós meggyőző érvelését hallgattam, melylyel némely tanítóknak gyámintézetünk ellen támasztott jogtalan követelését visszautasította: ekkor meg azt gondoltam, — a miben különben nem is kételkedtem, — hogy ezen egyházmegyének is vannak derék, kitünő, buzgó vezérei.

A gyűlésen előfordult minden tárgyra ki nem terjeszkehdhetvén, csak a következőket említem meg futólag:

A kik ellen napjainkban oly sok tekintélyes részről emeltetett helytelenítő szózat, — értem a tanítói testületet, — azok egyházmegyei gyűlésünkön sem kerültek el sorsukat. Éles, kárhóztató hangok emelkedtek, hogy a tanítók nem csekély száma az énektanítást elhanyagolja, a mi pedig vallásos, szükségképen felekezeti érdekeket szolgálni köteles nevelésünk és istenítiszteletünk egyik leglényegesebb alkatrésze. Panaszoltatott, hogy a tanítók legnagyobb része az istenítiszteletet nem gyakorolja. Hát bizony az elszomorító, a mit például egy lelkészársam említett előttem, hogy egy fényes egyház 24 tanítója közül, aratási urvaosraosztáskor, egy sem volt templomban. Még sokra vihetik ezek a felekezeti tanító urak!

Az egyházak szabályrendeleteinek tárgyalásánál érdekes felszólalásokra adott alkalmat az egyházi gondnokok választásának mikéntje, mely ügy a zsinati törvényekben nincs elég szabatossággal előadva és a mely, gyűlésünk többségének nézete szerint, az egyházkerületi utasításban sem talált kielégítő megoldást.

Méltó elismeréssel említhető, hogy Hajnal Elek levéltárnok, az 1870. évtől egyházmegyénk levéltárát nagy szorgalommal rendezte.

A legnagyobb örömmel jegyzem fel, miszerint egyházmegyénk a magyar prot. irod. társaság alapító tagjai közé lépett 500 forinttal. Déva-Ványa új templomot épít, őt egyház pedig tetemesen javít. Mező-Tur ősi gimnáziumának, a kor igényeinek megfelelőleg, új, diszes és nagy költségbe kerülő épületet emel. Dicső törekvések, szép, biztató jelek!

Beterjesztetett több adás-vevési szerződés, mely alkalmommal figyelemre méltó volt egyházmegyénk gondnokának azon felszólalása, miszerint nem helyeselheti, hogy némely egyházak ingatlan javaikat, pusztán pénzértékre változtatás céljából eladogadják.

A gyűlés első napján délben közebed volt az iskola épületben, hol 70—80-an vettünk részt. Az egyház által adott gazdag lakomát szellemes felköszöntések fűszerezték.

Másnap délben a gyűlést esperesünk köszönő és búcsúszavaival bezárta. Végül egyházmegyei gondnokunk szólott, különösen ajánlván a magyar prot. irod. társulat pártolását. A jelek oda mutatnak, hogy lelkes szavai nem tűnnek el úgy, mint hajónyom a sík tengeren.

Kisújszállás, 1887. szeptember 3.

Gulyás Lajos,
ev. reform. lelkész.

K ü l f ö l d.

Németország. Igen szép cikk olvasható az Alig. Ev. Luth. Krztng. ez évi 5-ik számában egy „világi“ tollából ily cím alatt: „Die specielle Seelsorge“. Szerzője elismeri, hogy a lelkipásztori gondot némely prot. lelkész is odaadással gyakorolja, de óhajtáná, hogy szívén hordozná ezen oly fontos lelkészi teendőt minden, de minden lelkész, mert csak így nem harapózik tovább és tovább az Istennel való nemgondolás. Szerinte sok elválásnak elejét lehetne venni, ha nem úgy gondolkoznánk, hogy a pap teendője a házasságokkal szemben megszűnt az esketés végeztével, ha az új párok lelkipásztorukban értelmes barátjukat és tanácsadójukat szemlélnének. Az ifjuság elvadulásnak néz elé, mert a családoktól távol van az, ki szüntelen hangoztatná, hogy a gyermekeket az Ur félelmében kell nevelni. Nem mérgesedett volna el annyira az ugynevezett szociális kérdés sem, ha volna valaki, ki a munkát adókat folytonosan intené, hogy ne tekintsék munkásaikat pusztán munka-erőknek, melyeket minél jobban ki kell aknázni, hanem nézzék őket Kr. halála által megváltott testvéreiknek s így bánjanak velök; s a ki viszont serkentené a munkásokat is, hogy legyenek megelégedve állapotukkal s hogy szorgalommal, híven és alázatosan forgolódjanak ott, hová őket Isten állatá. Nem hódítaná el híveinket sem oly könnyen, sem a római egyház, sem más kisebb rajongó felekezet, ha szakadatlanul buzdítaná őket hitvallásukhoz nemesen ragaszkodni, ha őket erősítenék s lelki fegyverekkel is ellátnánk, hogy megállhassanak a támadásokkal szemben! Bizony nem kellene lépten-nyomon annyi botor felfogással találkozunk az egyházra s általában az isteni dolgokra vonatkozólag, ha a lelkipásztori illetékes felvilágosítás nem volna híveinktől oly távol! De nagy baj az, hogy sok lelkész vonakodik a lelkipásztori teendőktől. Hivatlanul nem mehet a pap híveihez, sok helyen nem is kívánják, hogy felkeresse őket; de meg a lelkészek közül többnek nincsen is ideje s nagy gyülekezetekben fel sem ölelhetni e nagy mezőt. Szerzőnk ez ellenvetésekre szépen megfelel az írással. Utal arra, hogy az Ur világosan meghagyta tanítványainak, hogy bémenjenek a házakba, (Mát. 10, 7 kv., Márk. 6, 7 kv., Luk. 10, 1 kv.) s ott hívják el az egyeseket Isten országába (v. ö. Mát. 22, és Luk. 14, 16. kv.); majd figyelmeztet a Kr. és apostolai azon utasítására, mely Márk. 16, 15. 2 Tim. 4, 2 és Zsid. 13, 7-ben olvasható s ki mondja, hogy ennek heti egy vagy két egyházi beszéddel eleget tenni teljességgel nem lehet. „Minden egyes lelket hordozzon a lelkipásztor szívén és lelkiösmeretében.“ Lehet, hogy vannak helyek, hol a lelkipásztori látogatások kimentek a divatból. Mulasztás ez, melyet helyre kell ütni! Egy lelkésztől, ki egy ilyen elhanyagolt gyülekezetben több órán át látogatta híveit naponként, még most is, évtizedek múlva, hálás szívvel emlékezik a hívek, mert a nép ajkán nem ez a jó pap igazi dicsérete: a mi papunk tudós, jó szónok, hanem ez: hív lelkipásztor a mi lelkészünk! Jaj, ha a gyülekezet azt mondja valamely papról: ő nem gondol híveivel!! Hisz oly sok van, a mit a hívő lélek meg szeretne beszélni lelki atyjával! Szerzőnk visszautasítja továbbá azon felfogást is, mely szerint a lelkigondozásnak semmi haszna nincs. Természetesen

nem is lehet, ha a pap híveivel csak az időjárásról beszél, avagy a napi eseményekről csak újsághajhászatból szól. De ha mindazt, ami a családban vagy a városban stb. történik, az ige világával világítja meg, be fog telni minden látogatásakor, hogy az Isten beszéde nem tér vissza hiába! Különben is a lekipásztori látogatásoknak magá a lelkész is nagy hasznát veszi. Egyesek, épen úgy, mint theologiai és egyházi gyűlések sokat fészegették ama kérdést: mi az oka annak, hogy az egyházi beszédek oly kevéssé találják útát a szívekhez? Az, hogy azok nem eléggé egyszerűek és gyakorlatiak! A mit mi, mondja szerzőnk, a szószékről hallunk, az többnyire általános vallásos értekezés, mely talán elég szelleműs néha, de a mely a magán és nyilvános élethez alkalmazva nincs. Pedig a predikációnak az volna feladata, hogy mutassa meg az utat, mely boldogságra vezet; hogy tanítsa és szilárdítsa a hitet, mely boldogít, mely egész életünkben, szavainkban és cselekedeteinkben igazolja önmagát. Ki ne látná be, hogy nagyon sokat tanulhat erre nézve a pap, ha híveivel azoknak házában társalkodik; hiszen a világ, ha közel lépünk hozzá, másként néz ki, mint ha a tanuló szobából tekintjük azt! De hát azt mondják, nincs a papnak elég ideje a lekipásztori látogatásokra. Ugyan micsoda sok dolga lehet egy papnak? Bizony a tanórák adása, irodalmi foglalkozás csak akkor engedhetők meg, ha összeférnek a hivatalos kötelességgel! Jaj annak a lelkésznek, ki minden áron szerepelni akar, a helyett, hogy lekipásztori teendőit híven teljesítene! Az igaz, hogy vannak nagy egyházak, a melyekben csakugyan nehéz a lekipásztori gondozás gyakorlása. De hát meg kell osztani a nagy egyházakat. Szerzőnk szerint egy egyházközségnek sem volna szabad 3000-nél több lelket számlálni. A nehéz pénzkérdés ugyan itt is előtérbe lép, de le lehet számolni azzal is. Hiszen ha földi dolgokért, egyesek dicsőítéséért, szobrokért, művészetért és tudományért stb. áldozunk, csak tudunk talán még egyházi célokért is lelkesülni?!

Sok tanuságos igazság van e néhány töredékesen közölt gondolatban; mi különösen gondolkozzunk azon sorok felett, melyekben a lelkészek elfoglaltságáról s a nagy egyházak megosztásáról van szó, mert nálunk e két baj miatt szenved annyi, de annyi sok egyház!

D.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. A mult iskolai évben másodévi theologiat végzett ifjak közül ezuttal hatan állottak elő e hónap elején tanítóképesítési vizsgára. Kettő közülök javító vizsgára útasított. — Az érettségi vizsgák ezen héten folytak le. Javító vizsgára 23 növendék állott elő, kik közül 2 decemberben még egyszer javítani köteles; 1, mint reáliskolát végzett növendék, latinból tett vizsgát; végül teljes érettségi vizsgára hatan jelentkeztek, de a kik közül egy nem bocsátott szóbelire, az 5 eredménynyel kiállván ezen vizsgát is. — A tanulók létszáma újabb beírásokkal még mindig ingadozván, arról majd csak ezután írunk s most csak annyit jelzünk, hogy az egyházker. közgyűlés határozatától eltérőleg főgymnasiumunkban nem az 1., 2., 7., 8., hanem az 1., 2., 3., 8. osztályok mellé kell párhuza-

mos osztályokat állítani. A tanévet megújító istenitisztelet ma d. e. 9 órakor tartott meg a nagytemplomban.

Lelkészjelölés. A n.-szalontai egyházmegye lelkészjelölő bizottsága, szeptember 8-án, Geszten tartott ülésében, 10 pályázó közül Böszörményi Lajos kötegyáni, Győri Lajos kenderesi, Kiss Bertalan keéri, Nagy Imre ugrai és Szikszai József szalacsi rendes lelkészeket jelölte ki a n.-szalontai lelkészi állásra. Ugyanekkor a szakáli lelkésztanításra, a jelentkezett 3 pályázó: Kiss György szakáli helyettes, — Nagy Elek sárközujlaki segéd- és Pinczés János remetei rendes lelkész kijelöltetett.

Beküldetett. Szikszay József szalacsi ev. ref. lelkész, a b.-gyulai lelkészi állomásra lett jelöltségéről lemondott.

Prédikatori Tár. Szász Gerő, mint a „Prot. Közlöny“ szerkesztője, tudatja lapja mult hó 18-iki számában, hogy a Prédikatori Tár 1888-iki folyama érdekében újra pályadíjakat tűz ki és pedig 200 frankot aranyban; a) kivántatik közön s e s vasárnapi egyházi beszéd, jutalma 60 frank; b) kivántatik a l k a l m i (karácsoni, husvéti vagy pünkösti) beszéd, jutalma 60 frank; c) kivántatik keresztelési agenda, jutalma 40 frank; d) kivántatik esketési agenda, jutalma 40 frank. A könnyen olvasható s idegen kézzel, tisztán leírt és jelíges levéllel ellátott pályamunkák beküldésének határideje 1887. november 1. A kéziratokat nem fogja visszaküldeni a szerkesztő s kéri a pályázókat, hogy a kéziratra följegyezni szíveskedjenek, hogy nemnyerés esetében a szerkesztő rendelkezésére bocsátják-e munkájukat, vagy nem.

Egyházmegyei közgyűlési jegyzőkönyvek. Lapunk 34-ik számában megemlékeztünk már a m á r a m a r o s - u g o c s a i ev. ref. egyházmegye 1887. évi április 14-én N.-Szőlősen tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéről. Akkor tett ígretünkhöz képest néhány közérdekű adatot kiveszünk az esperesi jelentésből. Szellemi állapot. Egyházmegyénk vallás-erkölcsi élete, azon adatok alapján, melyeket a látogató küldöttségek jegyzőkönyveiben találunk, nem megdöböntő ugyan, de nagyobb tevékenységre, több buzgalom kifejtésére figyelmeztet. Némely reánk nézve kedvezőtlen adat megkétszereződött, más pedig kisebb mérvű hanyatlást jelez. Azért nem mulaszthatom el úgy lelkész társaimhoz, mint az egyházközségek világi előjáróságaihoz az apostollal ekként szólani: a jó igyekezetekben ne legyetek restek! Önként jönnek e szavak ajkaimra, midőn látom hogy a közistenitisztelet kerülök száma 1886. 10., 1885. csak 5 volt; urvacsorával nem élők száma 1886. 12., 1885. csak 5; külön élő házaspár 1886. 63., 1885. 49 volt. A tőlünk áttértek száma most 5, a mult évben csak 2 volt. Némi javulás mutatkozik a vadházasságoknál, mert ezeknek száma 1885-ben volt 50, most csak 46; a törvénytelen születettek száma most 70, az előtt 71 volt. Míg azonban a vallás-erkölcsi élet ezen pontján hanyatlás jelei mutatkoznak, addig az áldozatkészség, mely kegyes adományokban és alapítványokban nyilatkozott, némileg megnyugtató, mert arról tanuskodik, hogy a vallás és egyház iránti szeretet híveinknél folytonosan állandó és munkás. Anyagi állapot. Telek van 83¹/₂ (1885—84.), melyből egyházak-

nak jövedelmez 16 $\frac{1}{2}$ lelkészeknek 36, tanítóknak 31. Különbség van 1695 hold, (1885-ik évben 1752, különbség 57 hold.) E különbséget a Tisza és Nagygág rombolása okozta, melyből egyházaknak jövedelmez 604 hold, belhivatalnokoknak 1091 hold. Tőkepénz egyházaké 73,342 frt 81 $\frac{1}{2}$ kr. (1885-ben 73,469 frt 30 kr, tehát 126 frt 49 krral kevesebb; iskoláké 4463 frt 9 kr; 1885-ben 5561 frt 89 kr, tehát 1098 frt 80 krral kevesebb; (kamathátralék 925 frt 37 kr). Magtárak ereje pénzben 10403 frt 56 kr. (1885 11,059 frt 74 kr. Fogyás 656 frt 18 kr.) Terményben, (buza, s tengeri) 1404 köből (1885-ben 1182 köből. Szaporulat 222 köből.) Évi bevétel és kiadás. Bevétel 41,511 frt 13 $\frac{1}{2}$ kr. (1885. 30,025 frt 87 kr, tehát 11,485 frt 26 krral több.) Kiadás 36631 frt 04 kr. (1885. 24,164 frt 83 kr., tehát 12,466 frt 21 krral kevesebb, mint az 1886-ik évben.) Maradék 4880 frt 69 $\frac{1}{2}$ kr. Építkezésre fordított összesen 5331 frt 29 kr. Iskolaügy. Iskolaügyünk a lefolyt évben nagyobb lendületet vett. A tanítók közül többen megértették az egyh. gyűlés buzdítását és lelkiismeretesebben teljesítették szép kötelességüket. Több iskolában haladás volt észlelhető. Sajnos azonban, hogy épen azon helyeken, melyekre az egyh. gyűlés gondot fordít, sőt ahol a tanítót nagyobb segélyben részesíti, semmi törekvést nem lehet tapasztalni. Sajnos jelenség, hogy a tankötelesek közül némely egyházban sokan elmaradnak az iskolából, így Halmiban, Almáson, Viskén, de különösen Szigeten, hol 263 tanköteles közül 131 nem jár az ev. ref. iskolába. Az iskolai épületek nagy részint jó állapotban vannak, több helyen építés alatt állanak. — Beküldetett újabbán hozzánk a n.-bányai ev. ref. egyházmegye 1887. július hó 4-én Szinér-Váralján tartott közgyűlésének jegyzőkönyve. E gyűlésről lapunk 29-ik számában referáltunk s így, a mennyiben ismétlésbe nem akarunk esni, csak annyit jelzünk, hogy az ott elmondottakat a kezünkben levő jegyzőkönyvi pontok által mind megerősítve látjuk.

Iskolai értesítők. 5. A pápai főiskola értesítője az 1886—87-ik évről. Kiadták Kiss János akadémiai, Szilágyi József gymnasiumi, Jády József praeparandiai igazgatók. Az évkönyv elején Révész Kálmán hittanárnak a lengyel dissidens kánonokról szóló, lapunkban már ismertetett tanári székfoglaló értekezése áll. A theologiai akadémián, a főgymnasiumban s a tanítóképezdén összesen 27 tanerő működött. Hittanhallgató volt 31, gymnasiumi tanuló 314, tanítóképző intézeti növendék 34. A főiskolai tanuló ifjuság között összesen 2146 frt 88 kr. szorgalomdíj osztott ki; a papnövendékek középszámitással 2216 frt ünnepkövetségi jótéteményben, 140 frt tandíjelengedésben, a tanítóképezdei növendékek pedig 95 frt tandíjelengedésben és 280 frt köztartási segélyben részesültek. — 6. A n.-enyedi ev. ref. Bethlen-főiskola 1886—87-ik tanévi értesítője. Kiadta az igazgatóság. Az értesítő elején Makkai Domokos rector-professor isk. évet bezáró beszéde áll. A theologiai akadémián, a főgymnasiumban, a tanítóképző intézetben, a gyakorló és elemi iskolában 12 rendes, 4 segédtanár, 5 szaktanító és 6 ideiglenes köztanító, együtt 27 tanerő működött. Hittanhallgató volt 71, gymn. tanuló 364, tanítóképezdei növendék 61, elemi isk. tanuló 265. Érettségi vizsgára 20 ifju jelentkezett, ebből szóbelire

18 bocsáttatott s 15 tette le a vizsgát. A főiskola évi bevétel 156,427 frt 33 kr; kiadása pedig 151,195 frt 35 kr volt. — 7. A Szatmár-németi evang. ref. gymnasium 1886—87. évi (XVII-ik) értesítője. Szerkesztette Szathmáry Sámuel, igazgató tanár. A különböző vallásu hitoktatókon kívül 9 tanár működött az intézetben. A növendékek száma a 6 osztályban 234 volt, közülök 218 rendes és 16 magántanuló lévén. A tanári nyugdíj- és gyámintézet vagyoni állása a tanév végén 14,036 frt 12 kr. volt. — 8. A mezőturi ev. ref. gymnasium értesítője az 1886—87. isk. évről. Közléteszi: Bodolay László, igazgató. Tanított ez intézetben mindössze 11 tanerő. Beíratott a hat osztályba 153, még pedig 140 rendes és 13 magán tanuló. — 9. A békési ev. ref. VI. osztályu gymnasium értesítője az 1886—87-ik tanévről. Közli: Osváth Ferencz, igazgató. Az értesítő élén Pöcz János tanár „Történelem“ című székfoglaló értekezése áll. A tanintézetben 7 rendes tanár, több hitoktató és egy-egy ének- és tornatanár működött. Beíratott a 6 osztályba 115 növendék. — 10. Értesítő a n.-kőrösi ev. ref. tanítóképző intézet és népiskolák állásáról az 1886—87. tanévben. Összeállította: Hegymegi Kiss Kálmán, igazgató-tanár. A tanítóképezdei tanári testület tagjainak száma 10, a növendékek száma pedig a 4 osztályban 57 volt. Az intézet költségei a tanévben összesen 11,571 frt 63 krra mentek. A n.-kőrösi ev. ref. egyházzal kapcsolatos népiskolák növendékeinek száma 1820, a 13—15 éves iskolások száma pedig 824 volt. — 11. Tudósítás az ev. ref. nagy-kőrösi főgymnasiumról az 1886—87. tanévben. Szerkesztette: Ádám Gerzson, igazgató. Tanított az intézetben 16 tanerő. A növendékek száma a 8 osztályban 215-re ment, ezek közül 201 nyilvános, 14 magán tanuló lévén. Érettségi vizsgálatra 31 ifju jelentkezett, kik közül 26 tett írásbeli vizsgát s 20 állott elő szóbeli vizsgára. — 12. A kolozsvári evang. reform. kollegium értesítője az 1886—87-ik évről. Az előjáróság megbízásából kiadja az igazgatóság. Dr. Török István igazgató tanár iskolai évet bezáró beszéde nyitja meg az értesítőt, a mely után Dr. Csernátoni Gyula „Tapasztalatok a nyelv és irodalom tárgyalása köréből“ s Dr. Sárkány Lajos „A matematika tanulatása“ című. tanári székfoglaló értekezéseik következnek. A tanítói testület 19 tanárból és 4, elemi iskolai tanítóból áll. A 8 osztályu gymnasium növendékeinek száma 274, az elemi iskolák 4 osztálya tanulóinak száma 129 volt. Érettségi vizsgálatra 24 ifju jelentkezett, kik közül az írásbeli vizsgát 22, a szóbelit 20 tette le kellő sikerrel. — 13. A székelynévvarhelyi ev. ref. collegium értesítője az 1886—87. isk. évről. Szerkesztette Szakács Mózes, igazgató. Az év történetére vonatkozó adalékok után b.-madarasi Kis Gergely tanár halálának 100-ik évfordulója alkalmával tartott emlékbeszéd következik Gönczi Lajos tanár tollából. A gymnasiumi 8 s a 4 elemi osztályban 19 tanerő működött. A gymnasiumba 189, az elemi osztályokba 123 növendék iratott be. Érettségi vizsgára 15 ifju jelentkezett, kik mindannyian letették az írásbeli vizsgát, egy közülök betegsége miatt elmaradt a szóbelitől.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**